

Program Radia MARŠ

Oddaja "Neslišno"

ponedeljek, 20. november / listopad 2006, od 23.00 dalje

GLASBENA DRUŽINA BATISTA: Ena ptička priletela

Pravijo, da Slovenija ni velika dežela. Pisec tega besedila vedno manj verjame, da je temu res tako. Kar ni veliko, je običajno obvladljivo in znano. A za Slovenijo in njene kulture to ne more veljati: pozoren človek lahko namreč tu vedno znova naleti na zanimive, manj znane ali celo polskrite posebnosti, od katerih so nekatere pravcati biseri v školjki. Običajno vedo zanje le v ožjih krogih in le zelo počasi se glas o njih širi med množice.

Zgornje misli v veliki meri veljajo tudi za glasbeno družino Batista in njenega vodjo Vekoslava Batisto. Leta 2005 je ta družina iz Kopra izdala svojo prvo zgoščenko z naslovom "Ena ptička priletela". Hm, pa kaj potem, boste rekli. Pač še eni, ki očitno godejo ljudske viže. To je sicer res, a dragocenosti omenjenega podjetja se razkrijejo šele pozornejšemu in podrobnejšemu vpogledu. Prav takšen vpogled je tisti, na podlagi katerega prej omenjeni glasbeni izdelek uvrščamo v cikel "Neslišno".

Vekoslav Batista je star in kulturno prekaljen mož. Kmalu jih bo dopolnil osemdeset. V družinski glasbeni zasedbi igra violinske citre in piščali, občasno tudi brač. Njegova hčerka Irena je zadolžena za violino in lončeni bas, vnukinja in novopečena brucka Metka za petje, pastirsko harfo in bajs, na slednjega pa igra tudi vnuk Vid. Zasedba gode tradicionalne pesmi in skladbe iz raznolikih slovenskih pokrajin. Njihov izbor je širok in nikakor ni omejen le na Notranjsko, Primorje in Slovensko ter deloma Hrvaško Istro, od koder družina Batista sicer geografsko izvira. Njihov repertoar vključuje med ostalim opazno število pesmi iz Prekmurja, kjer je Vekoslav kot mlad mož služboval. Pesmi, ki jih poje Metka Avdič Batista, so povečini znane vsem, ki jih zanima slovenska ljudska glasba. A poleg teh premore njihov glasbeni program tudi pesmi, ki jih je tudi bolj poznavalsko uho manj vajeno ali pa jih zasedba izvaja na zanimiv način oz. v posebnih melodijah. Tematsko gre za pesmi, ki govorijo o ljubezni, naravi, življenjskih radostih in tegobah, vsakdanjemu delu in ostalem, kar je zaposlovalo bivanjski in duhovni svet ter zlasti čustva slovenskega kmeta in kmetice v preteklosti.

Do tu torej vse v redu in prav. A kje je presežek, boste povprašali. Kaj je v tej zadevi posebnega?

Kar se z zgoščenske zasliši takoj in traja do njenega zaključnega tona, je preprostost, nepotvorjenost, pristnost. Zadeva je prepričljiva, poslušalcu ne vzbuja dvomov, ne poraja mu vprašanj. Vekoslav mi je pred nedavnim rekel, da vse svoje védenje črpa iz gmajne, to je iz kosa zemlje na Notranjskem, kjer je kot otrok pasel krave in koze. In prav ta iskrena sonaravnost, pristno, zavzeto in pozorno doživljanje podeželskega okolja, sporočanje o njem in iz njega iz prve roke, je tisto, kar dela zgoščenko "Ena ptička priletela" za posebno, neposredno ali na nek način "nepoustvarjeno" glasbeno sporočilo iz ljudske glasbene, jezikovne in splošno kulturne preteklosti. Vekoslav premore direktno vez s svojimi glasbenimi predniki, to je sorodniki, ki so ga naučili pesmi, ki jih izvaja. In njegova hčerka in vnuka sta neposredno nadaljevanje Vekoslavove otroške in v starost podaljšane glasbene zavzetosti. Ne gre torej za poustvarjanje, ne gre za igranje iz druge roke, po notah ali po neosebnih zgledih - gre za

zgodovinsko oziroma časovno kontinuitetno glasbeno dediščino, ki nima neznanih posrednikov in ki se dogaja v povezani čezčasovni zgodbi. Slednje je dodatno izpričano s tem, da Vekoslav sam izdeluje instrumente, na katere igra - to je sicer počel že kot otrok, ko je izdeloval takšna in drugačna zvočila in z njimi radovedno eksperimentiral – a to počne še danes! Obiskovalcu takole opiše svoja glasbila: "Tole moje godalo je zanimivo. Ni ravno prav uglašeno zaradi te škatlice, v kateri smo včasih imeli globin, torej pasto za čiščenje čevljev. Nekaj podobnega sem naredil iz korca oziroma zajemalke. Tega se spomnim ko danes. Pri škafcu je bil zmeraj korc, najprej lesen. Ko je mama na sejmu v Ilirski Bistrici kupila aluminijasti korc, sem takoj planil po lesenem in naredil čudovito glasbilo. O tem sem prej že veliko razmišljal, tuhtal sem, kako bi naredil, da bi dalo boljši zvok. Na ta godala igram pesmi iz svojega pastirskega otroštva. Te harfice so nastajale istočasno s temi brenkali. Tole sem naredil iz enega neuporabnega glasbila, uporabil sem ga kot resonančni les. Ta klarinet je podoben piščalim iz kanele ali trstike, samo da je večji. Pri tej sem uporabil bučo kot odmevnik. To sem naredil pred 20- ali 30-mi leti. Enostavno me nekaj zagrabi in se ukvarjam s temi glasbili. Že celo življenje to počnem, vedno znova in znova se vračam h glasbilom." (konec citata)

Neposredno glasbeno izročilnost družine Batista izpričuje tudi vir večine njihovih skladb. Ta vir je bila Vekoslavova mati, ki je veliko pela in na svoje otroke, odraščajoče v '30 letih prejšnjega stoletja, prenesla poznavanje številnih ljudskih pesmi. Ena od posebej zanimivih je tista, po kateri je zgoščenka dobila naslov, namreč "Ena ptička priletela". Vekoslav zna povedati, da je ta pesem razširjena po celi Sloveniji in da jo pojejo v vsaki pokrajini malce drugače. Različica, ki jo Vekoslav pozna od svoje matere, omenja v istem verzu "Vodána", to je slovansko mitološko bitje, ki je bilo zaščitnik voda, oziroma "Svetega Urbana z jezera". Vekoslav pravi, da je to edina ohranjena slovenska ljudska pesem, ki omenja kakšno slovansko mitološko bitje oziroma božanstvo. Za to pesem etnomuzikologi bojda pravijo, da izhaja iz XII. stoletja – po mnenju Vekoslava morda celo od prej. Povezovanje Vodana s Svetim Urbanom pa seveda govori o tem, kako so krščanski svetniki v religiji nekdanjih tukajšnjih Slovanov oz. starih Slovencev počasi nadomeščali oziroma izpodrivali (pra)slovanska religiozna bitja.

Podobnih posebnosti in dragocenosti vsebuje zgoščenka glasbene družine Batista še precej. To je razvidno iz njihove zrele in preizkušene interpretacije skladb, v kateri ni prostora za izumetničenost, mitologiziranje, patetičnost, sanjavoost, poustvarjalno izpraznjenost in podobne prijeme ter posledične učinke, na katere pogosto naletimo pri sodobnih obdelavah elementov kulturne dediščine, še zlasti glasbene. Elementarnost, prečiščenost, neposreden izraz, kulturna zgodovina iz prve roke - to je tisto, kar veje iz 32-tih kratkih skladb, ki jim bomo prisluhnili v nadaljevanju.

/sledi glasba z zgoščene/

Drage poslušalke in poslušalci Radia MARŠ, v okviru našega rednega ponedeljkovega nočnega cikla 'Neslišno' smo nocoj poslušali glasbo z zgoščene 'Ena ptička priletela'. Leta 2005 jo je v Kopru posnela glasbena Družina Batista, ki jo vodi čili, skoraj osemdesetletni Vekoslav Batista, za prijatelje in znance kratko Slavo.

Besedilo za nocojšnjo oddajo je pripravil Jože Kos Grabar. Skupaj z njim vam želimo lahko noč in neslišne glasbene sanje!